

RUS TILINING KELIB CHIQISH TARIXI

G'afurova Oydin

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim fan

innovatsiyalar vazirligi Buxoro viloyat

hududiy boshqarmasi Gijduvon tuman

2-son kasb hunar maktabi

Rus tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya: Rus tili stilistik, dialektal, maxsus qatlamlar hamda fonetik, leksik, grammatik, sintaktik tizimlar birligida. Bu uzoq evolyutsiyaning natijasidir.

Kalit so'zlar: Rus tili, shakl, Adabiy va siyosiy tendentsiyalar, Sharqiy slavyan, rus, ukrain va beloruslar paydo.

Rus tili tegishli bo'lgan slavyan tillari hind-evropa tillari filialiga kiradi.

Miloddan avvalgi 3-asr oxiri - 2-ming yillik boshlarida. hind-evropa oilasidan proto-slavyan tili ajralib chiqdi, bu slavyan tillari uchun asosdir. X - XI asrlarda. Proto-slavyan tili 3 guruhga bo'lingan: g'arbiy slavyan (undan polyak, chex, slovakiya), janubiy slavyan (bolgar, makedon, serb-xorvat tillarida rivojlangan) va sharqiy slavyan.

Mintaqaviy dialektlarning shakllanishiga hissa qo'shgan feodal tarqoqligi va tatar-mo'g'ul bo'yinturug'i davrida Sharqiy slavyan tilidan uchta mustaqil til: rus, ukrain va beloruslar paydo bo'ldi. Shunday qilib, rus tili hind-evropa tillari filialining slavyan guruhining Sharqiy slavyan (qadimgi rus) kichik guruhiga kiradi.

Rivojlanish tarixi

Muskovit Rusi davrida O'rta rus shevasi paydo bo'ldi, uning shakllanishida asosiy rol Moskvaga tegishli bo'lib, u o'ziga xos "akane" ni va urg'usiz unlilarni kamaytirishni va boshqa bir qator metamorfozlarni kiritdi. Moskva shevasi rus milliy tilining asosiga aylanadi. Biroq, bu vaqtda birlashgan adabiy til hali shakllanmagan edi.

XVIII-XIX asrlarda. maxsus ilmiy, harbiy, dengiz lug'ati jadal rivojlanib bordi, bu ko'pincha ona tiliga axlat soladigan va yuklaydigan so'zlarning paydo bo'lishiga sabab bo'ldi. Adabiy va siyosiy tendentsiyalar o'rtasidagi kurashda sodir bo'lgan yagona rus tilini rivojlantirishga ehtiyoj bor edi. M. V. Lomonosovning buyuk dahosi o'zining "uchta xotirjamlik" nazariyasida taqdimot mavzusi va janr o'rtasidagi aloqani o'rnatgan. Shunday qilib, odeslar "yuqori" uslubda, pyesalar, nasriy asarlar - "o'rta" uslubda, komediyalar esa "past" uslubda yozilishi kerak. A. S. Pushkin o'zining islohotida hozirda od, tragiya va elegiya uchun mos keladigan "o'rtacha" uslubdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirdi. Buyuk shoirning til islohoti bilan zamonaviy rus adabiy tili o'z tarixini izlaydi.

Sovetizmlarning paydo bo'lishi va turli xil pasayishlar (oziq-ovqat ajratish, xalq komissari) sotsializm tuzilishi bilan bog'liq.

Zamonaviy rus tili ilmiy-texnik taraqqiyotning natijasi bo'lgan maxsus lug'at sonining ko'payishi bilan ajralib turadi. XX oxiri - XXI asr boshlarida. xorijiy so'zlarning sher ulushi bizning tilimizga ingliz tilidan keladi.

Rus tilining turli qatlamlari o'rtasidagi murakkab munosabatlar, shuningdek, qarzlar va yangi so'zlarning unga ta'siri, sinonimikaning rivojlanishiga olib keldi, bu bizning tilimizni chinakam boy qiladi.

Rus tili va nutq madaniyati maktab o'quv dasturining asosiy mavzularidan biridir. Afsuski, yoshi o'tishi bilan ona tilini o'rganish bo'yicha bir necha yil

davomida olingan ko'nikmalar asta-sekin yo'qoladi. Ba'zida siz shunchaki bizning deputatlar, hukumat a'zolari va boshqa yuqori lavozimli amaldorlar qanday buzuq tillarda gapirayotganiga hayron bo'lasiz

FOYLANILAYOTGAN ADABIYOTGAN

1. Padgett (2003b) attributes this change to the velarization of the hard consonant.

2. ↑ T. Kamusella. *The Politics of Language and Nationalism in Modern Central Europe*. Palgrave Macmillan UK, 16 December 2008 — 164–165 bet. ISBN 978-0-230-58347-3. "In order to emphasize the difference between Poland-Lithuania's Ruthenian and Russia's Russian, throughout the 18th century the official name of the Russian language was *rossiiskii* before being replaced through the adoption of the adjective *russkii* during the first decades of the 19th century."

4. www.google.uz

5. www.ziyonet.uz